Abdülbâkî Gölpinarlı

Ahmed Güner Sayar

ÖTÜKEN

Enis-i ruhum efendim,
dedem
Yusuf Bahri Nefesli'ye
(1882 – 1959)
minnet ve şükran duygularımla

KISALTMALAR

EI	Encyclopeadia of Islam
EIr	Encyclopeadia Iranica
DBİA	Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi
GK	Göz Kliniği
HT	Haber Türk
İA	İslâm Ansiklopedisi
İTAM	İslâm Türk Ansiklopedisi Mecmuası
İÜTFM	İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası
JTS	Journal of Turkish Studies
KAM	Kubbealtı Akademi Mecmuası
MD	Muhafazakâr Düşünce
MK	Milli Kültür
MM	Musiki Mecmuası
MSD	Milliyet Sanat Dergisi
SE	Sanat Edebiyat
SK	Süleymaniye Kütüphanesi
TA	Türk Ansiklopedisi
TCD	Tarih Coğrafya Dergisi
TCTA	Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi
TDVİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
TE	Türk Edebiyatı
TTK	Türk Tarih Kurumu
TY	Türk Yurdu
YLT	Yüksek Lisans Tezi
YE	Yeni Edebiyat

YT	Yakın Tarihimiz
YTM	Yeni Türk Mecmuası
YYOA	Yaşam ve Yapıtlarıyla Osmanlı Ansiklopedisi
Age	Adı geçen eser
Bk.	Bakınız
Cf.	Karşılaştırınız
der.	Derleyen
dn.	Dipnot
haz	Hazırlayan
sf.	Sayfa
söy	Söyleşi
Yage	Yukarıda adı geçen eser
yay.	Yayınlayan

İÇİNDEKİLER

Önsöz / 11

•

-I- Dedemi Tanımak Arzusu/ 15

•

-II- Abdülbâki Gölpınarlı İle Sohbetler/ 18

•

-III- Ahmed Amiş Efendi'ye Yöneliş/ 30

•

-IV- Son Dönem Melâmilerinde Kutbiyyet Çatışması:
Nûrü'l-Arabî – Belhî Efendi'ye Karşı/ 46

•

-V- Bir Tartışmanın Perde Arkası ve Amiş Efendi Gerçeği/ 57

•

-VI- "Bende-i Bendegân-ı Mevlana" ve
Mevlana'dan Sonra
Yenikapı-Bahariye Ekseninde Mevlevilik/ 92

•

-VII- Hocaları ve Sohbet Dostları/ 111

•

-VIII- Anıların Tanıklığında Bir
Abdülbâki Gölpınarlı Değerlendirmesi/ 148

•

-IX- "Divan Edebiyatı Beyanındadır"/ 178

•

-X- Vefatı ve Sonrası/ 190

•

-XII- Sonuç Yerine/ 201

•

Ek-I / 207

•

Ek-II / 209

•

Ek-III / 211

•

Kaynakça/ 217

•

İsim Dizini / 245

Önsöz

Abdülbâki Gölpınarlı üzerine kaleme aldığımız bu çalışma, ne bir biyografi, ne de anılar yumağının tek başına rehberlik ettiği bir monografidir. Bu kitap çalışması, daha ilk gençlik yıllarına ulaşmadan vefat eden dedesini arayan bir torunun, kendisine açılan İslâm tasavvufu penceresinden Abdülbâki Gölpınarlı'ya bakışıdır. Hoca'nın mezhebine, İslâm tarihini ele alışına hiç bakmadan, onun tasavvuf tarihi yazılarına, tarikat eğilimlerine, hocalarına, yetiştiği mutasavvıflara, sohbet dostlarına da ilgi duyduğumuz için, bu bakış açısı, pek haklı olarak, mezhep ve tarikat taassubundan arınmış bir başka pencereye geçmemizi gerektirdi. Bu pencereden kültür tarihimizin irrasyonel temelli unsurlarını görmek ve buradan hareketle, Abdülbâki Gölpınarlı için bu çalışmayı kaleme alırken, onun engin muktesebatının yazıya dökülmüş olanları ilk elden başvurduğumuz kayıtlar oldu. Ayrıca, istifade ettiğim sohbetleri yanında, onu tanıyanların anlattıkları ve hakkında yazılanlar da bu çalışmamıza kaynaklık ettiler.

İlk gençlik yıllarımdan itibaren, sessiz sedasız ve iddiasız, irrasyonel bir arayışın beni nasıl Abdülbâki Gölpınarlı'ya götürdüğünün hikâyesini okuyucu, ileriki sayfalarda bulacaktır. Kurulan dostluk, meğerse dedem Yusuf Bahri Nefesli'nin bana bir ikrâmı imiş. Daha sonra, Hoca'nın babam Abbas Sayar'la da sohbeti oldu. Bu tanışma ile dedemin mensubu olduğu tasavvuf silki yanında, Abdülbâki Hoca'yla babamın

buluştukları rind-meşreplik de sözün sahibi oldu. Dedemin muttaki dervişliği ile babamın rind-i mecnunluğu, insandan son derece müşteki ve kuşkucu bir yapıya sahip olan Abdülbâki Hoca'nın beni kuşkuya yer bırakmadan kabullenmesi, sohbetlerinin teklifsizliğini, cömertlik ve yalınlığını getirdi. Başka bir âlemin insanıydı. Bu âlem metafizikti, irrasyoneldi ve subjektifti, ama bağlı olduğu inanç sistemiyle sıkı bir korunmaya alınmıştı. Böylesine kişiye özel bir alanın evrensel olmadığını söylemeye gerek bile yok! Ancak bu alan, kendi içerisinde çelişik unsurları barındırsa bile, hatıraları canlı ve berrak bir kafanın kitaplarda bulunmayan bilgileri gümrük koymadan coşku ile aktarması, bana manevi bir yük de getirmişti. Abdülbâki Gölpınarlı'yı yazmalıydım, ama onu yazabilmenin ciddi zorluğu yılları yıllara ekledi. Hoca'yla alâkalı dişe dokunur arşivim bir tarafta, diğer taraftan onun kaleminden çıkmış kitap, makale ve gazete yazıları, nihayet kalıcı hatıralarla örülü bir sohbet ikliminin ikrâmının satırlardan ve sadırlardan bu çalışmaya taşınması için meğerse dolu otuz yıl beklemem gerekiyormuş.

Bu kitap, Abdülbâki Gölpınarlı için bir meddahın kaleminden çıkmış bir övgü olmadığı gibi, onu mezhep ve tarikat taassubuyla yeren bir şikâyetname de değildir. İdrak ve ihata gücümün elverdiği ölçüde Hoca'yı, vicdanımın adalet terazisini bilgiyle elimde tutarak ve okuyucuyu boğacak dipnotlardaki atıflara gönderme yaparak, değerlendirmeye çalıştım. Sübjektif bilgi küresinde yol alırken, irrasyonel dünyanın Türk kültür bereketini nasıl beslediğini gördüm. Aralarında Abdülbâki Gölpınarlı'nın da bulunduğu yetiştiğim Osmanlı'nın son kuşak münevverlerinin, kendi aralarında ihtilaflı hatta kavgalı olsalar bile, yazı ve sohbetleriyle o zengin kültür dünyasından mühim bilgiler aktardıklarının şahidi oldum. Bu naçiz çalışmamızda okuyucu, Abdülbâki Gölpınarlı'dan özgün çizgiler bulacaklar, yer yer istitrat kabilinden getirdiğimiz açıklamalarla bir döneme ait Abdülbâki Gölpınarlı merkezli

tasavvuf dünyasının sırlı erlerini tanımak imkânına kavuşacaklardır. Ortaya çıkan tablo hazindir: Maddîleşen hayatımızın artık insanî ilişkilerimizde irrasyonel sığınılacak limanları kapattığı ve mizah yollu takılmaları, hazırcevaplığı ile nev-i şahsına münhasır renkleri soldurduğu artık katı bir gerçektir. Nihayet, sohbetten nasibi tıkanmış insanlarımızın da bir başka cins fakirliğe düçar bırakıldıklarının ihsas ettirilmesi ise, bu hazin tablonun yüz çizgileridir.

2012 yazında vâki bir talep üzerine Kültür Bakanlığı'nın anı-armağan dizisinde hazırlanan Abdülbâki Gölpınarlı kitabına 'Geç Kalmış Bir Yazı: Abdülbâki Gölpınarlı'nın Bir Tasavvuf Tarihçisi Olarak Portresi' başlıklı yazım, daha yayınlanmadan bana bir teklif getirdi. Elimde bu yazının bilgisayar çıktıları, Ötüken Yayınevi'ne gitmiştim. Nurhan Alpay dostumuz, elimdeki metne şöyle bir göz attı ve beni yüreklendiren bir teklifte bulundu: "Bu yazıdan bir kitap çıkar." Hızımı alamamış olmalıyım ki, elimde Gölpınarlı'yla alâkalı her ne varsa tekrar gözden geçirdim. Bu meyanda küllenmeye yüz tutmuş anıların tazelenmesi gerekiyordu. Evlilik yoluyla intisap ettiğim Çelebi ailesinin Abdülbâki Gölpınarlı ile yakın bir muarefesi vardı. Aile içerisinde Gölpınarlı merkezli sohbetlerden ve aile nezdinde mevcut Mevlevilikle alâkalı zengin kitaplıktan yararlandım. Bu vesile ile Çelebi ailesine, hususiyle kayınvalidem Fatma Güzide Çelebi'ye teşekkür etmek isterim. Yenikapı Mevlevihanesi'nin son postnişini Abdülbâki Dede'nin torunu Nasır Abdülbâki Baykara, son devir Yenikapı ve Bahariye Mevlevihaneleri'ndeki zevâtı yakînen tanıma şansına sahipti. Ayrıca, bu Mevlevihanelere ilişkin zengin bir arşivi vardı. Gerçekleşen sohbetlerimize ve sunduğu bilgiler, hususiyle de babası merhum Resuhi Baykara'nın Abdülbâki Gölpınarlı'nın *Mevlana'dan Sonra Mevlevilik* kitabına düştüğü derkenarları içeren nüshayı lutfettiği için müteşekkirim. Kendisine teşekkür borçlu olduklarım içerisinde; Gölpınarlı ile ilgili yayınlanmamış yazılarını bu çalışmamız esnasında

istifademe sunan M. Uğur Derman ile Mustafa Kara'ya, sohbetlerinden müstefid olduğum Hüseyin Top ile Ahmed İyioldu ve bilhassa Müslim Ülgen'e, Hoca'nın elyazısıyla divanını istifademe sunduğu için teşekkür ederim. Divan-ı Bâkî'deki bu çalışmamız için yararlı gördüğüm bazı Farsça şiirlerle, Hoca'nın hediye ettiği kitaplarındaki Farsça ithafların çözümünü ve tercümesini yapan Prof. Dr. Fahri Unan'a teşekkür borçlu olduğumu ifade etmek isterim. Aziz dostum Dr. Mustafa Aydın da bu metni iki kez okumak ve düşüncelerini bildirmek lutfunda bulundu. Hilmi Yavuz üstadıma gerçekten müteşekkirim. Şark dillerine olan hakimiyetiyle öyle bazı tashihlere işaret etti ki, şaşırdım kaldım. Ayrıca, birçok hassas noktadaki değerlendirmelerime de dikkat çekti. Bu işaretleriyle, zâta mahsus subjektivizmi törpilediğini gördüm ki, dostane bir tavır ancak bu olmalıydı.

Ayrıca, akademik dostlarımdan Y. Doç. Dr. Erkan Oyal, Y. Doç. Dr. Muzaffer Ürekli, Prof. Dr. Altan Aykut ve Prof. Dr. Cevat Gerni'ye de tashihlerde gösterdikleri dikkat ve bu çalışma sırasında beni candan yüreklendirdikleri için kendilerine müteşekkirim. Çalışmalarımı yakından izleyen Prof. Dr. Ahmed Yörük'e şükran borcum ise ebedîdir. Bu yazıyı okuyup, teşekkürlerini bildiren ve bu çalışmamız için Abdülbâki Gölpınarlı fotoğraflarını sunan oğlu Yüksel Gölpınarlı'ya ben de teşekkürlerimi arz ederim.

Göztepe
13.IX. 2013

-I-

Dedemi Tanımak Arzusu

Abdülbâki Gölpınarlı ismiyle ilk kez, dedemin çalışma masasındaki bir kitapla karşılaştım. O tarihlerde ilkokul öğrencisiydim. Sırlı bir insan olan dedemi odasında ya Kur'an okurken, ya da elinde eski yazı bir kitabın sahifeleri arasına dalmış bulurdum. Çalışma masasının üzerinde elyazması ve basma kitaplar vardı. Bu kitapları okuyamıyordum. Kitaplardan sadece bir tanesi eski yazı değildi; Abdülbâki, *Melâmilik ve Melâmiler*, [(İstanbul, 1931)]. Bu kitap, adeta dedemin elinden düşmezdi. İlkokulu bitirmek üzereydim. 1958 Martında bir gün, dedem bana iki lira verdi ve şunu istedi: "Caddedeki kırtasiyeciden Abdülbâki Gölpınarlı'nın Varlık Yayınları arasında çıkan *Mevlana* [(İstanbul, 1958)] kitabını al, birlikte okuyalım." Gölpınarlı'nın kaleminden bu kitapta önce, Hz. Mevlana'nın hayat hikâyesini, sonra onun *Mesnevi*'den yaptığı seçmeleri okumaya başladım. Ben okuyordum, dedem de dinliyordu. Okumasına okuyordum ama okuduklarımdan hiçbir şey anlamıyor, zihnime çakılan, mesela "aşkın usturlâbı" gibi ifadeleri çözemiyordum. Bu kitapla birlikte, Abdülbâki Gölpınarlı ismiyle ikinci kez karşılaşmış oluyordum. Kitabın okunması ile ağır aksak yol alırken dedem rahmeti rahman'a kavuştu. Onun vefatıyla, evimizin orta direği çöktü. Bu vefat sonrasında, kendimi bir boşlukta, daha açıkçası, denize atılmış, yolu ve hedefi olmayan, ne yap-

tığını bilmeyen bir tahta parçası olarak görüyordum. Aile içerisinde dengeyi muhafaza eden, torununu eğiten kâmil bir insanın ölümüyle bıraktığı boşluk, beni teslim almıştı.

Zaman akarken, kendimi sevk-i tabiinin itici gücüyle, bir arayışın içerisine çekilmiş buldum ve şunu idrak etmeye başladım. Dedem, vefatıyla beni daha ilk gençlik yıllarıma ulaşmadan terk etmişti ama önüme de yazısız bir yol haritası koymuştu. *Kur'an-ı Mübin*'i yüzünden okuyabilmemi sağlamış, *Mesnevi*'den bazı kısımları bana okutmak fırsatıyla, daha o yaşlarda Hz. Mevlana ve Ahmed Amiş Efendi [vefatı 9.V.1920] ile gönül yakınlığı kurmama kapı açmıştı. Fakat işin asıl ilginç yanı, emekli bir hâkim olan dedem, yazılı vasiyetiyle, yazma-basma kitapları ile evrakı metrûkesini, iki kerimesine rağmen, bana bırakmıştı. İşe, önce evrakın tasnifiyle başladım. İçerisinde dağınık, ama güzel bir rika ile kaleme alınmış notları, Arap harflerine aşina olmama rağmen çözemiyordum. Osmanlı paleografyası ile bu işi hallettim. Ortaya çıkan tablo şu idi: Dedemden intikal eden kitap ve notlar, bir binanın yapı taşlarıydı. Bu malzemeden hareketle, kırık dökük de olsa, ortaya bir ev çıksa bile, evin sahibini ruhen tanıyamamanın yarattığı bir sıkıntı vardı. Dedem kimdi? Annem, dedemin Fatih'in türbesini bekleyen Ahmed Amiş Efendi'ye bağlı olduğunu söylemişti. Bu isme aşina idim, ama bu zât da kimdi? Dedemin tasavvufa ait eski yazı yazma ve basma kitapları ile evrakından çıkan notların tetkiki, onun bize silik portresinin bir mutasavvıf olduğunu ihsas ettiriyordu. Hepsi bu kadar! Sokağa çıkıp dedemi aramalıydım, ama işe nereden başlamalıydım, işte bunu bilmiyordum. Ciddi bir ikilemin içindeydim. Yüksek tahsilimi iktisat okuyarak sürdürürken, bizim neslin açmazını da görüyordum. Fast food / coca cola kültürü ile gelenek arasındaki çatışmanın çalkantıya dönüşmesi, ikircikli bir hipokrat tipolojisi yaratmıştı. Bu çatışmayı uyuma götürebilmek hiç

de kolay değildi. Bir taraftan iktisat okuyordum, derslerimizde bize bir mecburiyet olan ekonomik hayat ile ama bu hayatın bir adım ötesinde siyasetin 'vice' [kötü oyun] ile örülü olduğu öğretilmiyordu. Öte yandan, irrasyonel hayatın tasavvufa açtığı pencere ve o pencereden dedemin evde hayatımızı şekillendirirken ortaya koyduğu tablo ya da onun peşinde olduğu, bir diğer mecburiyeti, zâta mahsus insan – Allah ilişkisini [velâyet] de, inanan her insan, kendi içinde, zâtına mahsus bir alanda, çözüme kavuşturmalıydı. Yıllara açılan bu dalgalar ya da çalkantılar arasında bir yol bulup akıl etmeye başladım ki, rahmetli dedem, ayaklarımdan biri için sabit esaslı bir zemin hazırlamış, aralarında kendisinin de hayat bulduğu ecdadın mağfiret iklimine, hususiyle Türk kültür bereketine beni yabancılaşmaktan kurtaracak ilk-el vasıtaları hazır bırakmıştı. Fâni vücudu aramızda değildi, ama onu bihakkın tanıyanlar ilk gençlik yıllarımda ve sonrasında hayattaydılar. Abdülbâki Gölpınarlı, bana dedemi anlatan nadir kimselerden biri oldu. Onun aziz hatırasına binaen bu yazımız kaleme alınmıştır. Bu vesile ile, bana dedemi anlatan, ama şimdi hepsi Hakk'ın rahmetine kavuşan Abdülbâki Gölpınarlı'yı, Süheyl Ünver'i, dedemin yeğeni Nizameddin Nefesli'yi, Emine Sözen ve Feyzi Sözen'le babam Abbas Sayar'ı hayırla ve rahmetle anmak isterim.

-II-

Abdülbâki Gölpınarlı İle Sohbetler

DEDEMİ tanımaya başladığımda, ilk gelen bilgilerin yavan ve sathî olduğunu gördüm. Hâlbuki, onda ismini koyamadığım çizgi-üstü fevkaladelikler vardı. Yaşım ilerledikçe, iz sürmeye devam ettim. Yaptığım sohbetlerden ilk ateşleme, dedemin yeğeni Nizameddin Nefesli'den geldi. Meğerse onun da bana anlatacakları varmış, yaşımın büyümesini bekliyormuş. Yüksek tahsile başlayacağım günlerde, amcası Yusuf Bahri Nefesli ile alâkalı anlattıkları beni şaşkınlığa sürükledi, dedemle ilgili düşüncelerimde ciddi bir odak değişikliğine sebep oldu. Anlamakta zorluk çektiğim nokta şu idi: Neden ma-aile hayatımızda ebeveynlerim ve teyzemle eniştem, dedemin mistik-rûhî dünyası hakkında hiçbir şey bilmiyorlardı? Oysa dedem, kendini yakınlarından dahi gizlemişti. Bunun istisnaları vardı: Önce dedemin yeğeni Nizameddin Nefesli, sonra babam Abbas Sayar'dı. Nizameddin Bey'in anlattıkları çok derin ve düşündürücü idi.[1] Babam da şifahî olarak

[1] Eğer Nizameddin Nefesli'nin dedemin tasavvufî dünyasına dair anlattıkları olmasaydı, benim yıllara açılan ve bir takibe dönüşen arayışım başladığı yerde biter, Abdülbâki Gölpınarlı ile tanışma gerçekleşmez ve bu çalışma da ortaya çıkmazdı. Onun anlattıkları beni sokağa çıkmaya, ondan duyduklarımı doğrulamak için, dedemi tanıyan kâmil insanlarla temasa zorladı. Nizameddin Bey'den duyduklarımı kimse

aşamadı. Sadece, Yozgat'ta akrabamdan nufuz-ı nazar ve ehl-i keramet sahibi insan-ı kâmil bir zât vardı: Ahmed Şevki Ergin (1906-2002). Bu zât, çok doyurucu bilgi ve tecrübelere sahip olmasına rağmen, ağzı adeta kilitliydi. Sohbetlerimizde, her ne zaman Ahmed Amiş Efendi'nin ismi geçse, söz kesilir, başı hafifçe sağ ve sol istikamette titrerdi [cf. A.G. Sayar, *Gönül Pazarı,* İstanbul, 2007), s. 261]. Kendilerine, Gölpınarlı'yı sorduğumda şunu söyledi: "Âlim adamdır. Ehl-i Şia'dandır." Diğer taraftan Süheyl Ünver, dedeme yetişmesine rağmen görüşememişler. Bana işittiklerini nakletti ve dikkate değer tespitlerde bulundu. Dedem hakkında onun bilgi kaynakları Abdülaziz Mecdi [Tolun] ve Ahmed Tahir [Memiş] Efendilerle, Cevat Yarar Bey olmuştur. Bu dipnotun sınırlı alanı içerisinde kalarak, Nizameddin Nefesli merhuma olan gönül borcumu, bir nebze olsun ödemek isterim. 1907 yılında Yozgat'ta dünyaya geldi. Yozgat İdadisi'nden mezun oldu. Erken yaşlarından itibaren meşgul olduğu şiir, onun bir tutkusuydu. Mustafa Kemâl Atatürk'ün 3.II. 1934'teki Yozgat ziyareti hayatını değiştirdi. Atatürk için bir şiir yazmıştı. Atatürk'ün huzurunda, Kâzım Bey bu şiiri okudu. "Çok kuvvetli bir inşada malik olan Kâzım Bey, Nizamî'nin hakikaten güzel olan şiirinin kuvvetini artırdı." [Y. Göksoy (der.), *Atatürk ve Yozgat,* (Yozgat, 1973), s. 8]. Bu şiirde yer alan

> "Yanında cüce kalır tarihteki büyükler
> Gazi; ancak seninle iftihar eder Türkler
> Ruhumuzu bağladık kurtarıcı ismine
> Onbeşmilyon Türk kalbi çerçevedir resmine"

dizeleri ile Atatürk'ün beğenisini kazandı ve onun "bu dekikanlıyı posta memuru yapın" [S. B. Kapusuzoğlu, *Bozoknağme,* (Ankara, 2009), s. 260] talimatıyla, PTT'deki memuriyetine başladı. Folklör ile yakından ilgilendi. Yozgatlı halk şairlerini konu alan monografileri *Türk Folklör Araştırmaları*'nda, şiirleri ise *Posta-Tel, Güvercin, Sevgi Dünyası* dergilerinde *ve Bozok* (Yozgat) gazetesinde yayınlandı [cf. *Yozgat Kataloğu,* II, (İstanbul, 1991), s. 552]. Bazı şiirleri ise bestelenmiştir. Emeklilik öncesi, son görev yeri İstanbul, Kısıklı'daydı. İstanbul günlerinde amcası Yusuf Bahri Nefesli'den feyz aldığını, Neyzen Tevfik ve Abdülbâki Gölpınarlı ile görüştüğünü, bazı tasavvufî meclislere iştirak ettiğini kendisinden duydum. 1987 senesinde İstanbul'da vefat etti. Şiirlerini hece vezniyle yazmış ve şiirlerinde Nefesli mahlasını kullanmıştır. Şiir kitaplarından, *Yayla Kızı* 1934'te, *Gönüller Uğrusu* ise 1986

kayınpederi hakkında bilgiler sunmuştu. Ama vefatından hemen sonra, Yozgat'ta bir gazetede tefrika edilen, fakat kitaplaşmamış hatıraları yolumuza ışıklar salmaktadır. Elimizdeki tek yazılı kaynak olarak Abbas Sayar'ın yazdıklarını zikrediyorum:

> "…Kayınpederim Yusuf Bahri Nefesli, o zaman [yıl, 1945] yetmişine yakındı, kendi dünyası içinde küçük odasında zamanını geçirirdi. Ufacık Alman markalı ispirto ocağını yakar, çayını demler, yatağının üstüne bağdaşını kurar, sanıyorum kendi mutlu dünyasını yaşardı. Bahri Bey'in melâmi şeyhi olduğunu ziyaretine gelen yaşlı, saygıdeğer bir doktordan [Dr. Cevat Yarar (?)] öğrendim. Melâmi şeyhliğinde bir ihtilaf varmış. Bir kısım melâmiler Bayezit Kütüphanesi müdürü [musannifi] Tahir Efendi'ye bağlıymışlar, bir kısmı da bizim kayınpedere. Eve fazla kişilerin, dervişlerin geldiğini görmedim, doktor ve bir iki kişiden başka. Kayınpederim…[Fatih'deki] Millet Kütüphanesi'ne gider, bir şeyler okurmuş. Bir gün bana seslendi. Elinde büyük çaplı kalın bir kitap vardı. 'Al evladım. Şunu oku' dedi. Saygıyla aldım, teşekkür ettim. Odama çekildim. Kitabın kapağında *Melâmilik [ve Melâmiler]* yazıyordu. Yazarı Abdülbâki Gölpınarlı idi. İçtenlikle okudum bir hafta içinde kitabı. Bilmediğim dünyaya girer gibi oldum. Kitap Nakşibendilik'ten söz açıyor, sonra çeşitli kanallarla yeni yeni tarikatları kurduruyor. Hacı Bayram-ı Veli ve tarikatını, Şeyh Şaban-ı Veli ve Halvetîlik'i (Babam [Yozgatlı

---

yılında yayınlandı. Rahmete vesile olması dileğiyle onun 'Yarab Senin' başlıklı şiirinin son kıtasını zikredelim:

"Dilde daim sevgin yanar
Bir Nefesli kulcuğun var
Her nefeste adın anar
Yarab senin, Yarab senin"

Latif Sayar] Halveti'ydi) Melâmilik içeriyordu. Geniş çapta, Melâmi tarikatının umdeleri üzerinde duruyordu." [2]

[2] A. Sayar, 'Abbas Sayar'dan Anılar', *İleri,* (12.VI. 2000). Babam Abbas Sayar'ın anılarından alıntıladığımız bu kısma bazı açıklayıcı notların ilave edilmesi gerekiyor. Önce, Melâmi şeyhliği bahis konusu değildir. Dedem Yusuf Bahri Efendi, Ahmed Amiş Efendi'nin dervişlerinden olduğu için, onun bağlı olduğu tarikat Şabanîliktir. Amiş Efendi'nin vefatı sonrası Kayserili Mehmed Efendi'ye inabe etmiştir. Mehmed Efendi'nin 1927 yılında vefatından sonra, muakkipler arasında birkaç yıl bir belirsizlik dönemi yaşanmış, kimse ortaya çıkıp da 'benim' dememiştir. Muhtemeldir ki, Mehmed Efendi bağlılarından bazıları Maraşlı Ahmed Tahir [Memiş] Efendi'ye, bazıları Kırşehirli Hüseyin Avni [Konukman] Efendi'ye [cf. A.G. Sayar, *age.*, (2007), s. 261], bazıları da Yusuf Bahri [Nefesli] Efendi'ye bağlanmış olabilirler. Babamdan ben de işitmiştim; Tahir Efendi ile Yusuf Bahri Efendi'nin aralarında bir bölünme varmış. Bu işittiğimi Abdülbâki Gölpınarlı'ya açınca, şunu söyledi: "Ben de bu şekilde duydum. Yusuf Bahri Efendi sırlı bir derviş olduğu için pek malumat sahibi değilim. Ancak, ben de bir şeyler hissetmiyor da değildim. Ortalarda görünmüyor, ama sesi geliyordu. Ahmed Tahir Efendi'nin derviş kabulü ise açıktı." Abbas Sayar, anılarında dile getirdiği gibi, "[Fatih'teki] eve fazla kişilerin geldiğini görmedim, doktor ve bir iki kişiden başka" diyor. Bir sohbetimizde babam, Neyzen Tevfik'in Fatih, Hırkayışerif'teki fakirhaneye dedemi görmeye geldiğini söylemişti. İtiraf ederim ki, ben dedemi eve görmeye gelen hiç kimseyi görmedim. Bunun iki istisnası vardı. Yeğeni Nizameddin Nefesli Bey ile Dr. Cevat Yarar Bey idi. Dr. Cevat Bey'e yetişmeme rağmen, onunla dedeme ilişkin herhangi bir sohbetim olmadı. Cevat Bey, A. Süheyl Ünver'in de hekim arkadaşı imiş [cf. A.S. Ünver, *İçtimai- Neyyiren,* Defter no. 1064, (SK)]. Dedemin kabir taşını kaleme alan Cevat Bey'dir. Rahmete vesile olması dileğiyle dedemin kabir taşına hak edilen metni buraya alıyorum:

Hüvelbâki
Tarikat-ı Halvetiye Ricalinden
Arif-i Billâh
Yozgatlı Emekli Hâkim
Yusuf Bahri Nefesli
Ruhuna Fatiha
12 Nisan 1959

Dedem'in manevi zenginliğini setredip, dışarıya şeriata uygun muttaki bir davranış sergilerken, bilinememezlik zırhına bürünmesinin esaslı bir sebebi olmalıydı. Annemle yaz aylarında bir kaç günlüğüne misafirliğe gittiğimiz bir aile vardı. Göztepe'de, Müsahip Nadir Ağa'nın

---

Bir diğer ayrıntı, dedemin Fatih'deki Millet Kütüphanesi'ne gitmesidir. Gerçekten de dedem, her gün muntazam bir şekilde öğle namazını Fatih Camii'nde eda eder, oradan Millet Kütüphanesi'ne gider, yazma tasavvufî eserleri okur, ilgi duyduklarını da istinsah ederdi. Bir diğer ayrıntı da Abbas Sayar'la alâkalıdır. Babam, şairdir. Gölpınarlı'dan okuduğu *Melâmilik ve Melâmiler*'in açık etkisiyle yazdığı 'Nolur?' başlıklı şiirine melâmet neşvesini katmıştır:

"Bulduk hakikate giden tek izi
Biz yolu severiz yol ise bizi
Biz rind-i Mecnunuz seccademizi
Künc-i melâmete serdikse nolur?"

[A. Sayar, *Şiirler,* (İstanbul, 2002), s. 194]. Bir gün babamla, Abdülbâki Hoca'nın ziyaretine İhsaniye'deki evine gitmiştik. Sohbette söz, şiire geldi ve babam Hoca'nın da izinlerini alarak, önce aruz vezniyle yazdığı şiirlerini okudu. Hoca, gayet mülayim bir tarzda, vezin düşüklüklerine işaret etti. Bu defa, hece ile yazdığı şiirlerden bir demet sundu. Hele Cenab-ı Mevlana için yazdığı şiirdeki şu kıtaya gelince:

"Denizinde köpük olsam
Yunsam mestane mestane
Hak Hak diyen dallarına
Konsam mestane mestane"

'yi okuyunca, Hoca sayha attı ve "Abbas can, Abbas can! Bunlar muhteşem" dedi. Bu arada, babamın anlattıklarından, kendisinden hiç beklemediğim halde, tasavvufî bilgiye dair üç noktaya ışıklar saldığını gördüm: 1) Dedeme ilişkin anlattıkları; 2) Neyzen Tevfik'in dedemi ziyarete bizim fakirhaneye gelmesi ve Neyzen'in Ocak 1953'deki vefatıyla, dedemin Beşiktaş, Sinan Paşa Camii'nde kılınan cenaze namazına gitmesi; 3) Yozgatlı Şeyh Hacı Ahmed Efendi'nin (1770-1895), Çerkeşli veli Mustafa Efendi'nin halifelerinden oluşu. Bu bilgileri tahkik ettim, hepsi de doğru çıktı.

köşküne yakın eski bir konakta, Ahmed Amiş Efendi'nin zât şeyhi Kayseri, Yeşilhisarlı Mehmed Efendi'nin kerimesi Emine Hanım ile damadı Feyzi [Sözen] Bey ikamet ediyorlardı. Onlar, Amiş Efendi'ye yetişmişlerdi. Bana dedemle alâkalı anlattıkları hem Nizameddin [Nefesli] Bey'den dinlediklerim, hem de babam Abbas Sayar'ın anlattıkları ve yazdıklarıyla örtüşüyordu. Taşları toplamanın heyecanı ile farklı bir âlemin eşiğine doğru yuvarlanıyordum. Bu meyanda, evde dedemin vefatıyla boşalan oda benim oldu. Odayı aynen muhafaza ettim. Duvarda bir tek Sami Efendi'nin hattıyla basma, küçük ebatta bir kelime-i tevhid levhası vardı. Sadece kendi kitaplarımı odaya taşıdım ve duvarlarını da hüsn-i hat örneklerinin birkaçıyla donattım.[3] Dedemin arşivinin tasnifi devam ederken karşıma Fatih Türbedarı Ahmed Amiş Efendi'nin sözlerini içeren notlar çıktı. Bu meyanda, Abdülbâki Gölpınarlı'nın *Melâmilik ve Melâmiler*'ini okudum. Bu okuyuşumdan Nizameddin Bey'i haberdar edince şunları söyledi: "Amcam bu kitabı çok beğenirdi. Eski Melâmi büyüklerini bu kitapla tanımıştı. Bir sohbetimizde söz Hacı Bayram-ı Veli'ye geldi. Amcam, Abdülbâki Gölpınarlı'nın bu kitabında Hazret'le alâkalı olarak yazdıklarına işaretle dedi ki:

[3] Aziz ve kadim dostum Profesör Abdullah Uçman'ın kaleminden dedemin odası: "[A.G. Sayar'ın] bizi misafir ettiği küçük oda son derece mütevazı eşyalarla döşenmişti; odada miadını doldurmuş birkaç koltukla sandalye ve eski bir halı vardı. Çalışma masasının üstü, kitap, defter ve tomar tomar müsvedde kâğıtlarıyla dolu. Odanın duvarlarında hüsnü hatla çeşitli levhalar asılı, Ahmed, levhalardan birinin de hocası Sabri Ülgener'e ait olduğunu söyledi…[Onun] yaşadığı mekân, sanki bir tekke odasını andırıyor ve bu manzara beni biraz şaşırtıyor. Duvarlardan birinde galiba bir de hattat Hâmid Aytaç'ın hattıyla 'Ya Hazret-i Ahmed Amiş' levhası asılı idi" [A. Uçman, *Fatih'te Geçen Kırk Yılın Hikâyesi,* (İstanbul, 2010), s. 113].

> "…'Bâki Bey'in bu kitabında Hacı Bayram'la alâkalı yazdıkları, okuyana ancak okyanustan alınan bir yüksüklük su hükmündedir. Bâki Bey bir aynadır, ancak tozlu bir ayna. Onun görülebilmesi için üzerindeki tozun kaldırılması gerekir.'"

Bu nakille rahmetli Nizameddin Bey bana önemli bir ipucu vermişti. Bu kitapta, *Melâmilik ve Melâmiler*'de, Ahmed Amiş Efendi'ye dair hiçbir bilgi yoktu. Öğrenme ve bilme arzusu beni Abdülbâki Gölpınarlı'ya götürmeliydi ki, zihnimi kurcalayan düğüm bir çözüme kavuşmuş olsun. Düşünce ve dilek bu idi, ama maksat nasıl hâsıl olacaktı, bunu bilmiyordum. Nihayet bu arzum, birkaç yıl sonra, hiç ummadığım bir şekilde kendiliğinden çözüme kavuşacaktı.

1967 yılının sıcak bir Ağustos günü, Bayezit'te Sahhaflar Çarşısı'nda, kitapçı dostum İbrahim Derbeder'le dükkânının önünde sohbet ediyorduk. Derbeder dostum, konuşmasını birden kesti ve o esnada Elif Kitabevi'nden çıkmakta olan birini işaretleyerek: "Bak! Abdülbâki Gölpınarlı," dedi. Ben, hemen Arslan Kaynardağ'ın dükkânına doğru koştum. Beyaz sakallı, saçları omzuna kadar dökülmüş, yaz sıcağına rağmen üzerinde parka benzeri ceket, bu zâtın elini öpmek istedim. Mâni oldu. Şaşırmıştı. "Efendim! Sizi rahatsız ediyorum. Ben, Yozgatlı Yusuf Bahri Nefesli'nin torunuyum" deyince, bu defa Abdülbâki Gölpınarlı'nın şaşkınlığı, yerini sıcak ve sevecen bir simaya bıraktı. "Dedenizin vefatından sonra sizleri kaybettim" dedi.[4] Bana ne yaptığımı sordu, anlattım. Sohbet koyulaşacaktı ki, cahil cesaretiyle, "Efendim! Dedem sizin için 'Bâki Bey bir aynadır, ancak tozlu bir ayna. Silmek gerek' demiş. Bu ne demek?'" deyince, Gölpınarlı bir an durdu,

[4] A.G. Sayar, *Sahhaf Raif Yelkenci,* (İstanbul, 2012), s. 18.

hemen kendini toparladı ve "sen bana gel" dedi ve ev adresini yazdırdı: 'Yalıboyu 75, İhsaniye, Üsküdar.'

Bu kısa soluklu ayak divanı, bana bir ikram ile noktalanmıştı. Dedemi tanıyor olması, benim için ciddi bir fırsattı. O gün, devirdiğim çamın farkında olmadan, Abdülbâki Gölpınarlı ile tanışmış olmanın verdiği huzurla eve döndüm. Tanışmamızdan annemi haberdar edince annem: "Ben ilkokula yeni başlamıştım. Babam Nevşehir'de hâkimdi. Abdülbâki Bey, dedeni görmeye bize geldi. Hatta bir gece de misafirimiz oldu" deyince şaşırma sırası bana gelmişti. Aralarındaki yakınlığın kaynağı neydi?

Bu düşünce ile Hoca'nın İhsaniye'deki evine ilk kez ziyaretine gittim. Yanıma dedemin sürekli okuduğu Gölpınarlı'nın mühim eseri *Melâmilik ve Melâmiler*'i de almıştım. Artık, eşi emsali pek bulunmayan, merkezî İstanbul'a geniş bir açıdan hâkim, ahşap eski bir Türk evindeydim. Abdülbâki Hoca, yere bağdaş kurmuş, yanındaki sediri masa gibi kullanarak elindeki kitaptan eski yazı ile notlar alıyordu. Elini öptüm, diz çöküp karşısına oturdum. Hâl-hatır faslından sonra, hemen zihnimi kurcalayan o soruyu sordum: "Efendim! Nevşehir'e dedemin ziyaretine geldiğinizi, bizde bir gece yatıya kaldığınızı annem söyledi. Doğru mu?" dedim. Hoca, evden getirdiğim *Melâmilik ve Melâmiler* kitabını eline aldı, orada sayfa 297'deki 'Dairetü'l-Vücûd'u gösteren şekildeki okların yönünü değiştirirken,[5] sözlerine başladı:

---

[5] Bu düzeltme kitabın tıpkıbasımında [(İstanbul, 1992), s. 297'de] bulunmamaktadır. Bu vesile ile Gölpınarlı'nın bu mühim eserine ilişkin olarak günümüz tasavvuf tarihçilerinden Profesör Mustafa Kara'nın görüşlerini zikredecek olursak: "Harf inkılâbı sebebiyle [1928 sonrasında], eski kitapları okuyarak bu kültürle haşir – neşir olmak zorlaştığı gibi, yeni harflerle dinî tasavvufî kitap yayınlamak da adeta imkânsızdı. Yayınlanabilen tek kayda değer kitap, Abdülbâki Gölpınarlı'nın Fuad Köprülü'nün danışmanlığında 1929'da hazırladığı *Melâmilik ve*

"…Evet, Ahmed can! Valideniz doğru söylemiş. Yalnız bir gece değil, iki gece misafiriniz oldum."

Hoca, sohbeti koyulaştırıyordu. Coşkuyla ve içtenlikle konuşmasını sürdürdü:

"…1933 senesinde, Kayseri Lisesi'nde edebiyat muallimi olarak görev yapmaktaydım. İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi'nden mezuniyet tezim olan *Melâmilik ve Melâmiler*, 1931'de kitap olarak çıkmıştı. Kitap çıkmıştı ama itirazlar da gelmeye başlamıştı. Bu itirazları dikkate almalıydım. Bunların en esaslısı Seyyid Abdülkadir Belhî'nin oğlu Seyyid Ahmed Muhtar Efendi'den geldi. Kitapta etraflıca ele aldığım Üçüncü Devre Melâmiliği'ni ya da Nûriye Melâmiliği'ni kabul etmiyordu. 'Bizi o adamlarla birlikte yazma' dedi. Tabii, mevzuu içeriden bilenlerle de görüştüm, onların bilgilerini aldım. Dedeniz Yusuf Bahri Efendi de onlardan biriydi. Hemen söyleyeyim, dedeniz efendiler efendisiydi, kâmil bir insandı. Ahmed Amiş Efendi'nin bendelerindendi. Melâmet üzerine etraflı bilgisi ve tecrübesi vardı. Amiş Efendi ihvanından Maraşlı Ahmed Tahir [Memiş] ve Hüseyin Avni [Konukman] Efendilerle pîrdaştı ve iyi arkadaştılar. Amiş Efendi'nin vefatından sonra bu üç arkadaş, Kayserili Mehmed Efendi'ye bağlandılar. Onlar son devir Melâmileri'ndendi. Gerçi Ahmed Amiş Efendi, 'o sözü bir daha ağzınıza almayın. Biz, melâmeti yasakladık' diyor ama, melâmet bir tarikat değildir. Hak'la Hak olmuş nadir kişilerin, kâmil insanların ulaştığı bir neşedir, bir hâldir. Paraya ve siyasete bulaşmazlar, mevki peşinde koşmazlar, menfaat sağlamazlar, bunlar için başkalarına aracı olmazlar. Bu hâliyle onlar, dünyaya hiç meyletmezler. Yoksa, her birinin bir mesleği,

Melâmiler adlı mezuniyet tezidir" ['Günümüzde Tasavvuf ve Tarikatlar', *Dergâh,* sayı 121, (2000), s. 13].

bir işi vardır. İşleri, vazifeleri ne ise onu yaparlar, maddî rızklarını kendi çalışmalarıyla elde ederler. Kimseden bir şey istemezler, beklemezler de. Bir kimseye zarar vermemek hususunda çok dikkatlidirler. Hak'tan katiyen gafil yaşamazlardı. Dedenizle müteaddit defalar görüştüm, anlattıklarını istifade ile dinledim. Benim kitabım *Melâmilik ve Melâmiler*'de Amiş Efendi'ye dair hiçbir şey yoktur. Bir defasında onu yazmak istedim. Niyetlendim. Elime kalem kâğıt alıp bir satır yazmıştım ki, elektrikler kesildi. Bu hâl üç defa tekerrür etti. Dedim ki, hâl-i hayatında bilinmiş olmanın önüne geçen bu zât, vefatından sonra da bu işin kurcalanmasını pek istemiyor. Dolayısıyla, üstüne gitmedim, bıraktım. Hem sana şunu söyleyeyim: Bu işler bitti, gözden gönüle çekildi. O mübarek insanlar, vefatlarıyla sahneyi boşalttılar. Hayatlarında dahi bilinmek istemezlerdi. Bu zevatın mezarları dahi kaybolmuştur. Taş dikilmesini bile istemezlerdi."[6]

[6] Bu uzunca nakil, bazı noktalara açıklayıcı ışıklar salınmasını gerekli kılmaktadır. Abdülbâki Gölpınarlı'nın Kayseri Lisesi edebiyat muallimliği, 30.I.1933 ile 2.IX.1933 tarihleri arasındadır [cf. M. Bardakçı, 'Salacak'taki Ahşap Ev, Bâki Hoca ve Garib', *JTS*, vol. 19, (1995), s. XIII]. Bu durumda, Abdülbâki Gölpınarlı'nın Yusuf Bahri Nefesli'yi Nevşehir'deki ziyareti bu zaman aralığı içerisinde bir tarihte gerçekleşmiş demektir. Gölpınarlı'nın Kayseri günlerine dair bir ayrıntıyı Beşir Ayvazoğlu'nun *Neyin Sırrı Hasret* kitabında rastladık. Oradan aktaracak olursak: "Abdülbâki Gölpınarlı, yıllar sonra Turgut Cansever'e Kayseri gecelerinde Halil Dikmen'in neyinden dinlediği yakıcı nağmeleri uzun uzun anlatmıştır" [(İstanbul, 2002), s. 75]. Seyyid Ahmed Muhtar Efendi'nin eleştirileri üzerine M. Okurkan'ın yazdıklarını aktaralım: "Dönemin edebiyatçılarından Abdülbâki Gölpınarlı, *Melâmilik ve Melâmiler* eserini yazarken, bir tavsiye üzerine, Seyyid Ahmed Muhtar Efendi'ye gidip eserini gösterir. Eseri hemen hemen bitmiş olduğu için Seyyid Hazretleri fazla müdahale etmez, yalnızca bazı yerleri tashih eder. Bu görüşmeleri esnasında Gölpınarlı, ondan çok istifade etmiştir" [M. Okurkan, 'Mukaddime', M. Okurkan (yay.), Seyyid Ahmed Muhtar, *İlhamât-ı Kadiriyye*, (yy., 2010), s. 13]. Abdülbâki Gölpınarlı'ya göre melâmet [Hamzavîlik], "gönülde bir neş'e,

Abdülbâki Hoca'yı sevmiştim. Bilgisi derindi, bildiklerini cömertçe ortaya koyuyor, kanaatlerini çekinmeden söylüyordu. Hafızası fevkalade parlaktı. Türkçesinin pürüzsüz bir akışkanlığı vardı. Görülen oydu ki, Hoca'nın bana anlatacakları bir seferde bitecek gibi değildi. Samimiyetinden ve gösterdiği yakınlıktan cesaret alarak kendi-

---

hafızada bir yâddır" [*100 Soruda Türkiye'de Mezhepler ve Tarikatlar,* (İstanbul, 1969 / A), s. 268]. Bir diğer nokta, Gölpınarlı'nın Ahmed Amiş Efendi'yi yazmak istemesi, üç defa teşebbüs etmesine rağmen yazamaması hususunda bk. O. N. Ergin, *Balıkesirli Abdülaziz Mecdi Tolun,* (İstanbul, 1942), s. 218. Bir diğer nokta da, Hoca'nın Türkiye'de tasavvuf ve tarikatlarla melâmiliğin geleceğine ilişkin düşünceleriydi. Abdülbâki Gölpınarlı "bu işler bitti" derken, şu vurguyu yapıyordu: "Bugün bir irfan zevkidir; devrini yaşamış, artık gönüllere mâl olmuş, tarihe intikal etmiştir." [*age.,* (1969 / A), s. 297]; "Melâmet tarihe mâl olmuştur" [*100 Soruda Tasavvuf,* (İstanbul, 1969), s. 136]. Bu alıntı ile ilgili son bir nokta da, Ahmed Amiş Efendi'ye mülaki olan bu üç dervişin Efendi'sinin bir tekke şeyhi olmaması, son derece mütevazı dünyalık bir görevle rızkını temin etmesi keyfiyetidir. Neden Amiş Efendi'nin bir tekkesi yoktu? O devirde tekkeler faaliyet gösterirken, Amiş Efendi'nin törenden arınıp, sohbeti Fatih'in Türbesi'nde sürdürürken söylediği bir sözü vardır: "Sermayemiz kuru muhabbettir. Ya bunun sulusu olur mu? Olur a! Tekke şeyhlerini görmüyor musun?" Bu özlü deyişten tekkelerin Osmanlı asırlarının sonunda tefessüh ettiğini anlıyoruz. Netekim, Amiş Efendi'den önce Kuşadalı İbrahim Efendi'nin şu sözü gerçekten düşündürücüdür. Gölpınarlı'dan aktarıyorum: "İyi bir tahsil gören Kuşadalı [İbrahim Efendi],… Aksaray'da Sineklibakkal'da, Usturacı Halil adlı birinin yaptırdığı dergâhta irşada başlamıştır. Oniki yıl sonra dergâh yanmış, II. Sultan Mahmud, dergâhı yaptırmak istemişse de Kuşadalı, 'dergâhlardan feyiz kalktı' deyip yaptırılmamasını sağlamıştır ki, bu söz, gerçekten de, sûfî geçinenleri bile düşündürecek bir sözdür" [*age.,* (1969/A), s. 209]. O.N. Ergin de Kuşadalı'nın ayak izlerini sürüyordu: "Son zamanlarda birer tenbelhane, birer ahlâksızlık melcei halini al[an] tekkeler" [*Türkiye'de Şehirciliğin İnkişafı,* (İstanbul, 1936), s. 11]. Ahmed Amiş Efendi, bu sonlanma sürecinde, noktayı koyan kimsedir. Onun sözleriyle: "Biz tarikatı kaldırdık, yerine sohbeti koyduk. Bizim yolumuzu arayanlar, sohbette bulunurlar" [A.G. Sayar, *A. Süheyl Ünver,* (İstanbul, 2011), s. 517].

lerini tekrar ziyaret edebilmek için emirlerini rica edince: "Ahmed can! Sen bize dede yadigârısın. Ne zaman istersen gel. Hani ne derler, çat kapı! İşte öyle. Burası senin" dedi. Ben, müşküllerimi halledecek âlim bir insandan gördüğüm hüsnükabulden dolayı mutluydum.